

Hz.İsa'nın (a.s) Hayatı Vahiy midir?

Is Jesus' Life Revelation?

Gürbüz DENİZ^a

^aİslam Felsefesi AD,
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Ankara

Geliş Tarihi/Received: 13.11.2012
Kabul Tarihi/Accepted: 08.01.2013

Yazışma Adresi/Correspondence:
Gürbüz DENİZ
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
İslam Felsefesi AD, Ankara,
TÜRKİYE/TURKEY
gurbuzdeniz2002@yahoo.com

ÖZET Bu makale, Kur'an-ı Kerim bağlamında, Hz. İsa'nın hayatı ve sözlerinin (İnciller) vahiy olduğu tezini temellendirmektedir. Bu çerçevede; Cebrail'in Meryem'e kelime ve ruh ilka etmesi, Hz.İsa'nın henüz beşikte iken konuşup kendisine kitap verildiğini ifade etmesi temel hareket noktası olarak kabul edilmiştir. Ayrıca Kur'an'ın içerik olarak İncil'e referansları ve Ehli İncil'i İncil ile amel etmeye çağırmasının hangi manaya geldiği, Kur'an'ın İncil'le kastının hangi İnciller olduğu şeklinde sorulara cevap bulmaya çalışılmıştır. Bunlara ilaveten ehli-kitabın kimler olduğu üzerinde de yoğunlaşarak dört İncil dışındaki söylem ve iddialara inanmaların ehli kitaptan olup olmadıkları tartışma konusu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, İncil, İsa, vahiy, ruh, kelime, Ehl-i Kitap, kelimetullah, ruhullah

ABSTRACT This article argues in the context of Quran that the life and words of prophet Jesus is Gospel, i.e. revelation. Within this framework, it has been taken as starting point that Gabriel threw Maryam the word and spirit and that Jesus said while in the cradle that he was given the Book. Besides, the following questions are tried to answer: What does it mean that the Quran referred to Gospel and called the people of Gospel to act in accordance with Gospel and what does Quran refer to by the words of Gospels and to which Gospels? Apart from these, by focussing on the identity of the people of Book, it has been discussed whether those who believe in the words and claims outside the four Gospels are from the people of Book.

Key Words: the Quran, Gospel, Jesus, revelation, spirit, word, the people of book, the word of god, the spirit of god

Journal of Islamic Research 2011;22(3):187-99

Bu makale, Kur'an-ı Kerim'de yer alan anlatılar çerçevesinde, Hz. İsa'nın kim ve İncil'in ne olduğunu anlamayı esas almıştır. Tarihsel dokümanlar elden geldiğince okunmuş, ancak metne fazlaca dahil edilmemiştir.

Müslümanların İncil hakkındaki geleneksel anlayışlarında İncil'in varlığı ve tarih içindeki yerini nasıl temellendirdikleri net bir şekilde ortaya konabilmiş değildir. Bu belirsizliğin kaynağı, İncil'in varlığını Kur'an'ın söylemlerine uygun olarak temellendirmemiş olmalarıdır. Müslümanlar; İncil'in de Kur'an ve Tevrat metinleri gibi peygamberlerine dikte ettirildiğini kabul ettikleri halde bu kabullerinin karşılığı olan İncil'in varlığını, ne tarih içinde ne de bugün kanıtlayabilmiş değildirler. Bu itibarla Müslü-

manların İncil'in varlığı hakkındaki yorumları hep muhayyel kalmıştır.¹

Hz. İsa ve İncil hakkında tarihi süreç içerisinde ortaya çıkmış yorumları, büyük çoğunlukla Hıristiyan-Müslüman karşıtlığından doğan etki ve tepkilerden nemalanmış fikirler olarak kabul etmekteyiz. Etki ve tepkinin aşırılığı her iki kesimi de söylemlerinde ifrat ve tefride götürmüştür. Hıristiyanların İncil ve İsa hakkındaki kanaatleri ayrıca kendi içlerinde değerlendirilebilirler. Bu makalede bu husus araştırmamıza konu değildir. Ancak Müslümanların İncil hakkındaki anlayış ve okumaları, Kur'an-ı Kerim ve tarihsel materyalleri değerlendirmenin dışında başka bir takım ön kabullerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu makale ile kendi zaviyemizden bu sorunu çözmeye ve cevap aramaya gayret edeceğiz.

VAHİY VE HZ. İSA İLİŞKİSİ

Vahiy; başta insan olmak üzere, bütün kainata ilahî bilginin metafiziksel kabuller ile amelî olarak neler yapılması gerektiğinin Allah tarafından yarattıklarına bildirilmesidir. Bu ilahi bilginin çeşitleri ve çeşitliliği Kur'an-ı Kerim'de muhtelif şekillerde ifade edilmiştir.

Peygamberlere gönderilen ilahî vahyin konumu hususunda Müslümanlar, bütün peygamberlerin aldıkları vahyin kaynağı ile Hz. Peygamberin aldığı vahyin kaynağını özdeş kabul etmektedirler. Doğrusu böyle bir konumlandırma Kur'an'ın sarihle ortaya koyduğu bir husustur. Ancak vahyin geldiği kaynağın bütün vahiy çeşitleri için aynı olması, bütün vahiy çeşitlerinin niteliğinin de aynı olup olmadığı sorusunu pek gündeme getirmemiştir. Aksine bütün peygamberlere gönderilen vahyin içeriğinin niteliği, Müslümanlar tarafından zımnen vahyin ilahi kaynağı gibi aynı nitelikte kabul edilmiştir. Bununla beraber Hz. Peygamber'e inen vahyin nitel üstünlüklerine atıflar yapılsa da bu üstünlüğün nedenleri üzerinde durulmamıştır.²

Kur'an-ı Kerim'de Allah, peygamberleri faziletleri itibariyle birbirlerinden üstün kıldığını de faatle ifade etmektedir. "İşte peygamberler! Biz onların bir kısmını bir kısmına üstün kıldık... Mer-yemoğlu İsa'ya ise açık deliller (mucizeler) verdik ve Ruhul-Küds ile destekledik..."³

Peygamberlerin birbirlerinden üstünlükleri, âyette de ifade edildiği üzere Allah'ın onlara verdikleri/vahyettikleri nedeniyledir. Eğer peygamberlere verilen vahyin bazı hususlarda diğerleriyle, değer itibari ile aynılığı/eşitliği yoksa, o zaman Allah tarafından peygamberlere gönderilen vahyin kaynağı değil, içeriğinin/niteliğinin özdeş kabul edilmesi, kanaatimizce doğru bir tutum olmamalıdır.

Kur'an-ı Kerim, İsrailoğulları'na emredilen bazı hususların Hz. İsa tarafından hafifletildiğinden bahsetmektedir. Hz. İsa'ya verilenlerin ise daha çok mucize ve mucize kabilinden şeyler olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim, gerek Tevrat ve gerekse de İncil'in, akait hususunda değil ama, ahlâk ve hukuk konularında daha yerel ve belli bir kavme özgü ilahî emir ve yasakları içerdiklerini de ifade etmektedir.⁴ Bunlara mukabil Hz. Peygamberin gönderiliş sebebi olarak, "onun âlemlere rahmet"⁵ olmasının ifade edilmesi ise Kur'an vahyinin kavmî değil bütün insanlara hitap eder tarzda olduğunu bize göstermektedir. Bu anlayış temelinde vahiy; mukayyet ve evrensel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrımla beraber vahyin kaynağı, korunması ve uygulanabilirliği de dikkate alınarak şu şekilde sınıflandırılabilir:

a) Vahyin kaynağı,

b) Vahyin peygamber veya peygamberlere tabi olanlar tarafından korunması

c) Vahyin tatbik edilebilirliği

Bu çerçevede her üç ilkeye uyan vahyi birinci sınıf vahiy, bunlardan birinci ve ikinci ilkelere uyan vahyi ikinci sınıf, bu taksimatta yalnızca birinci ve üçüncü ilkelere uyan vahyi ise üçüncü sınıf vahiy kategorisinde değerlendirmektediriz.

¹ Ömer Nasuhi Bilmen, *İslâm ve Dünya Dinleri (İ'tilai İslam)*, Sadeleştiren: Hidayet Işık, İstanbul 2010, s.79; Cemal Sofuoğlu, *Kur'an-ı Kerim ve Hadislerle Göre Hz. İsa ve Hıristiyanlık*, Ankara 2005, s.15.

² Bkz. *Taftazânî, Şerhu'l Akaid*, Hazırlayan: Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul 2010, s.243.

³ K.Kerim, Bakara 2/253.

⁴ Bkz. K.Kerim, Nisâ 4/160,161; En'am 6/146.

⁵ Bkz. K.Kerim, Enbiya 21/107, Sebe 34/28. Hz. İsa'nın İsraililere gönderildiğine dair bkz. Matta 15/24: "İsa, ben yalnızca İsrail evinin kaybolmuş koyunlarına gönderildim, diye cevap verdi."

Birinci sınıf vahyin nitelikleri:

Mutlak, aşkın bir ilah tarafından verilmesi, yani kaynağının ilahi olması,

O vahyi alanın onu koruması, yani bizatihî yazıya geçirmesi,

Bu vahyi alan peygamberin ve kendisine tabi olanların vahyin gereğince yaşamalarıdır.

Kur'an vahyi, zikri geçen üç ilkenin üçüne de uygundur. Mutlak ve aşkın bir ilah Allah tarafından peygambere gönderilmiş, henüz Hz. Peygamber hayatta iken yazıya geçirilmiş ve ezberlenmiş, hayata nasıl aktarılacağı bizatihî kendisi tarafından yaşanarak ve yaşattırılarak gösterilmiştir, Hz. Peygamberin vefatından kısa bir süre sonra ise iki kapak arasına alınmış ve 1500 yıldır kesintisiz insanların hayatını yönlendiren, uygulanabilir içeriği ile varlığını sürdürmektedir. O itibarla birinci sınıf bir vahiydir.

Tevrat, ilahi kaynaklılığı ve levhalar halinde Hz. Musa'ya verilmesi itibari ile ikinci sınıf bir vahiydir. Hz. Musa'ya tabi olan İsrailoğulları, Kur'an'ın anlatımıyla, Hz. Musa'nın risaletine ve Allah'ın birliğine inanmalarına rağmen, Hz. Musa'nın veya Tevrat'ın istediği düzeyde mümin vasıflarını- ahlâkî zaafı neredenyle- üzerlerinde taşımamışlardır. Özellikle, "sen ve Rabbin savaşın, biz burada oturacağız"⁶ tarzı bencillikleri ve korkaklıkları İsrailoğulları'nın Tih çölünde 40 yıl dolaşmakla cezalandırılmalarına sebep olmuştur. Bu da yukarıda vahiy hakkında yaptığımız tasnifteki üçüncü şıkkın yeterliliğini zedelemektedir.

Hız. İsa'ya gelince Kur'an, onun söylediklerinin, yani İncil'in ilahî vahiy kabilinden olduğunu ifade etmekle beraber, bu vahyin korunması, metin haline getirilmesi hususunda herhangi bir ifade ve açıklamada bulunmamaktadır.⁷ Hız. İsa, İsrailoğulları'nın ahlâkî noksanlıklarını tamamlamak üzere gönderilmiş gibidir.⁸ Nitekim Kur'an bu hususu şu

şekilde ifade etmektedir: "İsa, sadece kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğulları'na örnek kıldığımız bir kuldür."⁹

Hız. İsa'nın İsrailoğullarına örnek olması demek, onun hem Hız. Musa vahyine muhatap bir nebi ve hem de aslî görevinin, İsrailoğulları'nda eksik olan ahlâkî değerlerin ameli örnekliliğini ilahî vahyin öngörüsü doğrultusunda ortaya koymak olduğu şeklinde tezahürüdür. Bu sebeple de Hız. İsa'nın vahyi daha çok amelî pratiklerin işlevselliği hakkındadır. Hız. İsa da bu ahlâkî görevini yaşayarak ve insanlara gösterdiği mucizelerle onları şaşırtıp ahlaklı olmaya yönlendirmek şeklinde icra etmiştir. Bu bağlamda ona gelen vahiy, insan hayatına ilişkin pratik yapıp-etmeleri içermesi dolayısıyla ile onun hayatıdır. Hız. İsa, Kur'an-ı Kerim'deki ifade ile Cebrail (a.s.) tarafından desteklenmesi bu kabilden anlaşılmalıya daha uygun görünmektedir.

Vahyin birinci, ikinci ve üçüncü sınıf olarak tasnif edilmesi, ifadelendiriş şekli itibari ile bazı tereddütler doğurabilir. Şöyle ki; her iki veya üç vahiy çeşidi Allah'tan olduğu halde nasıl oluyor da bunlar arasında bir nitelik farkı ortaya çıkabilmektedir? En başta şunu ifade edelim ki, vahyin kaynağı itibari ile herhangi bir sınıflamayı kabul etmiyoruz. Ancak insanı yaratan da Allah, sineği veya kelebeği yaratan da Allah'tır. İlahi bir yaratma eylemi olarak insan ile sinek arasında herhangi bir fark yoktur. Fakat insan ile sinek arasında varlık mertebesi/sınıflaması itibari ile sınıfsal farklar bulunmaktadır. Her ikisi de Allah'ın yaratması ile varlık alanına çıkmışlardır. Yani yaratımın kaynağının ilahi olması, varlıklarının içerik ve ontik değerlerinin de aynı statüde olduğu manasına gelmemektedir. Bununla beraber sineğin alt varlık kategorisinde olması onun bu kalıp ve formda başkaları tarafından da var kılınabileceği veya bu yaratım tarzının sıradan olduğu yani, beşeri olduğu manasına asla gelmez. Bu örnekte olduğu gibi vahyin kaynağı, vahiy olarak Allah'tır. Ancak kaynağının ilahi olması bütün vahiy çeşitlerinin nitel olarak aynı olduğu manasına gelmemektedir.

⁶ K.Kerim, Mâide 5/24.

⁷ Hristiyan kutsal metinlerinde İncil kelimesini ilk kullanan kişi Pavlus'tur. Buradaki bu kullanım, yazılı metni değil, bir mesajı ifade etmektedir. İncillerin yazıldığından ilk söz eden kişi üçüncü İncil yazarı Luka'dır (Luka 1/1-3). Elimizdeki İncillerin yazıya geçirilmesi ve bunların tarihleri için bkz. Karen Armstrong, *İncil, Çev. İlgin Yıldız, Versus Kitap, İstanbul 2007, s.77-85.*

⁸ Hız. İsa, Tevrat'ı tamamlamak için geldiğini söylediği gibi, Yahudi yasasındaki kuru emirlerle ruh kazandırmaya yönelik ifadeleri de bulunmaktadır. Bkz. Matta 5/17, 18 ve Matta 5/21-22.

⁹ K.Kerim, Zuhuruf 43/59.

Hız. İsa (a.s.) hayatta iken kendisine inzal olunan kitapla/vahiyle ilgili bu vahyin mahiyetine ilişkin (tarih yazıldığı halde) herhangi bir kayıt tutulmamış, bu hususta Hız.İsa'dan sonra da inzal olunan vahiyle ilgili tahrif edilmiş olsa bile yine herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.¹⁰ Elde bulunan İnciller, Hız. İsa'nın yapıp-ettikleri ve söyledikleri ile sınırlı metinlerdir. Bununla beraber Hız. İsa tarafından yapılanlar ve söylenenler daha çok İsrailoğulları arasında Hız. Musa'nın gerçekleştiremediği ahlaki devrimleri yapmaya/yaşatmaya yöneliktir. Ancak bu hususta Hız. İsa da pek başarılı olamamıştır. Bu nedenlerle Hız. İsa'ya verilen vahyin içeriğinin değeri ve korunmasının yapılmamış olması bu vahyin üçüncü sınıf vahiy olduğunu bize düşündürmektedir. Metafiziksel inanç ilkeleri vaaz etmekten ziyade pratik yapıp etmelere yönelik amelî insanî bir vahiydir. Ancak bu açıdan Hız. İsa'nın hayatının Kur'an'ın ifadeleri bağlamında vahiy olduğunu düşünmekteyiz.

Hız. İsa (a.s.)'ın hayatının vahiy olması demek, onun bizzat kendisinin vahyin kaynağı olduğu veya bedeninin vahiy olduğu manasında değildir. Aksine onun yaratılışına (gönlüne ve zihnine) Cebrail (Ruh) aracılığı ile Allah tarafından yerleştirilmiş olan küllî vahiy, Hız. İsa'nın hayatında Cebrail ile desteklenen (eyyadnahu biruhi'l Kuds)¹¹ bir hayat tarzı olarak tikelleşmiştir. Böylece vahyi taşıması için Hız. İsa'nın bedeni; Kur'an'daki kağıt ve harf formatı mesabesine tekabül etmektedir. Hız. İsa; Tanrı değil,¹² Tanrısal bilginin aracıdır.¹³ Bu Tanrısal bilgi, Hız. İsa henüz anne rahminde iken Cebrail tarafından ona tümel bir şekilde indirilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'deki; Ali İmran 3,4,48,65; Maide; 46,47,66,68, ve Meryem, 30 v.b. âyetlerde dile getirilen "İsa'ya Kitabı indirdik, Kitab-ı öğrettik ve Kitab-ı verdik" şeklindeki ifadelerin, hem

Hız. İsa'nın tabiatında olan vahyin aşkın ilah bir kaynaktan geldiği ve hem de bunu indirenin Cebrail olduğu şeklinde anlaşılmasının uygun olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü Allah yerde, gökte değil her yerde varlığının egemenliği olan ilahdır. "Vahyin inzal edilmesi" ifadesinin, vahyin metinsel bir oluş olmasından çok kaynağının yüceliğine atfedilmesi daha uygundur. "İnzal, tenzil" gibi ifadeler bir metnin dikte ettirilmesinden çok, bu metinlerin veya manaların yüce bir varlıktan geldiğini hisas ettirmek içindir. Bu ifadelerden hareketle Hız. İsa'ya bir metnin dikte ettirildiğini söylemek, yalnızca tarihsel anlamlandırma yanlısıdır. Evet inzal, çocuk olan Hız. İsa'ya annesinin rahminde, Cebrail tarafından yerleştirilmiş ilahî manalardır. Bu manaların kaynağı elbette Allah'tır. Bu manalar ilahî bir dizin haline getirilmemiştir. Ancak amelî yönlendirmeler şeklinde Hız. İsa'nın hayatında tezahür etmiştir.

Hız. İsa'nın hayatının vahiy olduğu söylemi, İslâm düşünce geleneğinde şimdiye kadar yapılmamış bir yorumdur. Bu nedenle bu iddianın Kur'an-ı Kerim bağlamında temellendirilmesi gereklidir. Biz bu hususta aşağıdaki konulara değinerek, Hız.İsa'yı Kur'an'ın bakış açısıyla anlamlandırmaya/temellendirmeye çalışacağız:

- Cebrail (a.s.) ve Hız. Meryem'e çocuğun ilkası
- Doğan çocuğun konuşmaları
- Kur'an'ın İncil'e Yönelik Atıfları
- Kelime, Kelamullah, Ruh, Ruhullah terimlerinin Kur'an ve Hız. İsa bağlamları

■ HZ. İSA'NIN MERYEM'E İLKA EDİLMESİ

İslâm inanç geleneğinde Cebrail, Allah ile mahlukatı arasında ilahî bilginin âleme ulaştırılmasında temel ögedir. Klasik yorum ve anlatımlarda bu husus açıkça ortaya konmuştur.

Hız. Meryem'e Cebrail'in Hız. İsa'yı bir çocuk, bir kelime olarak ilka etmesi ve kendisinin de Allah'ın Meryem'e gönderdiği elçisi olduğunu ifade etmesi kayda değerdir. Ayrıca çocuk ilahî bir mucize olarak da tavsif edilmektedir.¹⁴

¹⁰ Muhammed Hamidullah, *Introduction To İslam*, Beyan Yayınları, İstanbul (t.y.), S.88.

¹¹ K.Kerim, Bakara 2/87.

¹² Hıristiyanlığın ilk beş yüzyılında Hız. İsa'nın tanrılaşma süreci hakkında bkz. Normann Russel, *The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition*, Oxford University Press, Oxford-New York 2006.

¹³ Hıristiyanlıkta İsa'nın, Yuhanna İncilinde "Kelam" olarak ifade edilmesi de onun, ilahî bilgi olduğu anlamına gelmektedir. "Kelam başlangıçta var idi, ve Kelam Tanrı indinde idi ve Kelam Tanrı idi. O, başlangıçta Tanrı nezdinde idi. Her şey onun ile oldu, ve olmuş olanlardan hiçbir şey onsuz olmadı. (...) Ve Kelâm beden olup inayet ve hakikatle dolu olarak aramızda sakin oldu." Yuhanna 1/1-3, 14

¹⁴ Kur'an, Meryem 19/17-19.

Meryem Suresi'nin 17, 18 ve 19 numaralı âyetlerinde çok önemli anlamlar ifade eden metinler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, Cebrail'in Meryem'e Allah'ın elçisi olarak gitmesi, "Ruhumuza ona gönderdik" âyetinde geçen Ruh'un Cebrail olması¹⁵ ve Ona Allah'tan olan kelimeyi ilka etmesidir. Hz. İsa'nın annesinin rahmine yerleştirilmesinde, çocuk İsa ile vahiy arasında bir ilişki yok ise neden vahiy meleği bu işi ifa etmektedir? Ki bu işlem; a) çocuğun rahme yerleştirilmesi b) Kelimenin Meryem'e atılması ve c) Allah'tan bir ruh, olarak ifade edilmektedir. Burada bedensel İsa'nın çocuk terimi (ğulam) ile ifade edildiğini, kelime ve ruh terimleri ile ise, Hz. İsa'nın doğduktan sonra ifade ettiği üzere, kendisine vahyin, kitabın verilmesi olarak anlaşılmasının uygun olduğunu düşünmekteyiz.¹⁶

Hz. İsa (a.s.) henüz yaratılmamış iken onunla ilgili Kur'an-ı Kerim'de ilginç ifadeler bulunmaktadır. Şöyle ki:

"Bunun üzerine Zekeriyâ (a.s.) mihrapta namaz kılmaya durduğu sırada, melekler ona; Allah sana Yahya adlı bir çocuk müjdeliyor. O Allah'tan gelen bir kelimeyi (Hz. İsa'yı) tasdik edecek, hem bir efendi, hem gayet ehl-i takva ve Salihlerden bir peygamber olacak, diye hitap ettiler."¹⁷

Bütün tefsirlerin kelimedenden kastın Hz. İsa olduğunu ifade etmeleri önemli olmakla beraber Hz. Yahya'nın isim olarak ifade edilmesine karşılık Hz. İsa'nın, "kelime" olarak ifade edilmesi, üzerinde durduğumuz konu itibarı ile bizim için önem kazanmaktadır.

Allah'tan bir kelime ve bu kelimeyi vahiy meleği Cebrail (as) Meryem'e ilka ediyor. Aynı zamanda beşer olmasına rağmen İsa efendi bir adamdır. Efendi demek; sözüne, fiiline güvenilir zat demektir. Ve bir peygamber, kendi doğasına yerleştirilen ilahî vahyi davranışları ile (efendiliği ile) ahlaksız bir duruma düşmüş İsrailoğulları'na örneklik teşkil edecek tarzda pratize edip yaşamaktadır.

"Melekler, Meryem'e Allah sana, sevindirici bir haber (yûbeşşiruki) veriyor. Kendi katından bir kelime (bikelimetinminhu); adı: Mesih İsa, Meryem'in oğlu, dünya ve ahirette itibarlı ve Allah'ın yakınlarından..."¹⁸

İncil'in kelime anlamı, müjde, müjdelenen dir.¹⁹ Hz. İsa'nın kendisi ise Meryem'e, onun şahsında İsrailoğulları'na ve insanlara müjdelenen şahıs olarak takdim edilmesi üzerinde düşünülmeğe değer bir mana taşımaktadır.

Hz.İsa henüz doğmuş bir çocuk iken, annesi onu kucağına alarak kendi kavmine gider. Meryem'in kucağında çocuk gören halk, evli olmayan bir kadının çocuk sahibi olmasını şaşkınlıkla karşılar ve şöyle derler: "Ey Meryem, Ey Harun'un kız kardeşi; senin baban kötü bir adam değildi, annen de iffetsiz değildi."²⁰ (Haşa) sen nasıl böyle bir iffetsizlik yaptın... dediler. Bunun üzerine Allah'ın yönlendirmesi ile Hz. Meryem kucağındaki çocuğu işaret etti. Ve henüz doğmuş bir bebek olan Hz. İsa insanlara şöyle konuştu: "Ben gerçekten Allah'ın kuluyum. Allah bana kitap verdi ve beni peygamber yaptı."²¹ "Beni her nerede olursam olayım mü-

¹⁵ Bkz. İbn Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, Thk.M.Ali es-Sabuni, S.Ahmet Rıza, Tercümesi; Mehmet Keskin, İstanbul, 2006, cilt.3,s.403; Fahrettin er-Razi, Tefsir-i Kebir Çev: Cafer Sadık Doğru ve Arkadaşları, Ankara, 1993, cilt.15, s.308 Hz. Meryem'in Hz. İsa'ya hamile kalmasıyla ilgili İncillerin anlatısında, melek ve Ruhü'l-Küds ayrımı yapılır. Onun hamile olacağını ve Ruhü'l-Küds vasıtasıyla olacağını söyleyen ismi zikredilmeyen bir melektir. Bu anlatı için bkz. Luka 1/26-35. Luka'daki kadar ayrıntılı olmamakla beraber Hz. Meryem'in Ruhü'l-Küds'ten gebe kalışı ve melek hakkında bir diğer anlatı için bkz. Matta 1/18,24,25.

¹⁶ Ruhun, üflemek anlamına gelen-n.f.h.-fili ile beraber kullanıldığı görülmektedir. Bu şekilde üçü Hz. Adem (Hicr 15/29, Secde 32/9, Sad 38/72) diğer ikisi ise Hz. İsa'nın yaratılışı (Enbiya 21/91, Tahrim 66/12) ile ilgili olmak üzere toplam beş yerde geçmektedir. Ruh kelimesinin farklı âyetlerde, ancak birbirine benzeyen iki olay anlatılırken (aynı tarzda) zikredilmesi dikkat çekicidir. Ayrıca bu şekilde kullanıldığı yerlerde de "ruhumdan, veya ruhumuzdan, denilerek ruhun Allah'a izafe edilmesi söz konusudur. Mehmet Dalkılıç, İslâm Mezheplerinde Ruh, İstanbul 204,S.26 Yine, Müzzemmil 22'de "kendinden bir ruh ile destekledi" ifadelerindeki "ruh" teriminin kendi bağlamında vahiy anlamını içermesi kayda değerdir.

¹⁷ Kur'an, Ali İmran 3/39.

¹⁸ Kur'an, Al-i İmran 3/45; İnciller'de meleğin Hz. Meryem'e Hz. İsa'yı müjdel-erken kullandığı ifadeler ise şöyledir: "Söylenenlere çok şaşırın Meryem, bu selamın ne anlama geleceğini düşünmeye başladın. Ama melek ona, 'Korkma Meryem' dedi. 'Sen Tanrı'nın lutfuna eriştin. Bak, gebe kalıp bir oğul doğuracaksın, adını İsa koyacaksın. O büyük olacak, kendisine en Yüce Olan'ın Oğlu denecek. Rab Tanrı O'na, atası Davud'un tahtını verecek. O'da sonsuza dek Yakub'un soyu üzerinde egemenlik sürecek ve egemenliğinin sonu gelmeyecektir.' Meryem meleğe, 'Bu nasıl olur? Ben erkeğe varmadım ki' dedi. Melek O'na şöyle cevap verdi: 'Kutsal Ruh senin üzerine gelecek, en Yüce Olan'ın gücü senin üstüne gölge salacak. Bunun için doğacak olana, Tanrı Oğlu denecek. Bak, senin akrabalarında Elizabet de yaşlılığında bir oğula gebe kaldı. Kısır bilinen bu kadın şimdi 6. Ayındadır. Tanrı'nın yapamayacağı hiçbir şey yoktur.' 'Ben Rabb'in kuluyum, dedi Meryem, bana dediğin gibi olsun.' Bundan sonra melek onun yanından ayrıldı." Luka 1/29-38.

¹⁹ İncil'in; müjde, iyi haber manalarına geldiği hususunda bkz. Şehmus Demir, Kur'an'ın Yeniden Yorumlanması, İstanbul, 2.Bsm.2005, S.132. Fuat Aydın, Age, s-140,141. Ayrıca bkz. Age, 98. dipnot.

²⁰ Kur'an, Meryem 19/28.

²¹ Kur'an, Meryem 19/30 Hz. İsa'ya verilen kitabın İncil olduğunu, ilk müfessirlerden Mukatil b.Süleyman da kabul etmektedir. Bkz. Mukatil bin Süleyman, Tefsiru Mukatil b.Süleyman, cilt.2,Mısır,1983,S.626

barek kıldı ve yaşadığım müddetçe bana namazı ve zekatı emretti.”²² “Hem doğduğum gün, hem öleceğim gün, hem de diri olarak kaldırılacağım gün, selâm bana!... dedi.”²³

Bazı klasik kaynaklarımızda “bana kitap verildi (âtaniye’l kitab)” ifadeleri gelecekte Hz. İsa’ya vahiy/kitap verilecek²⁴ şeklinde yorumlanmıştır, sanki çocuğa kitap ve peygamberliğin verilmesi caiz/uygun değilmiş gibi. Halbuki çocuğun peygamber olabilirliliği hususunda Hz.İsa ‘nın selefi olan Hz. Yahya ile ilgili Kur’an şu ifadeler ile haber vermektedir: “Ey Yahya! Kitabı kuvvetle tut. Ve daha çocuk iken ona peygamberlik/hikmet verdik”²⁵ buyurmaktadır.

Hız. Yahya (a.s.) henüz çocuk iken kendisine hüküm yani peygamberlik veriliyor. Öyleyse çocuğa peygamberlik verilmesi İslâm inancına göre mümkündür. Hız. Yahya için mümkün olan durum Hız. İsa için neden mümkün olmasın?

Doğduğu an veya ondan önce kendisine peygamberlik ve kitap verilmiş ise bu verilmiş nasıl olmuştur? Yani Hız. İsa’nın peygamber olması ve kendisine kitap verilmiş tarzı/şekli nasıldır? Cebrail tarafından Hız.Meryem’e Allah’ın kelimesinin ilka edilmesi hadisesi, bu kelimenin peygamberlik ve kitap manasına geldiğinin en güçlü göstergesidir. Ancak bu kelime, yukarıda da belirttiğimiz üzere çocuğun beşer tarafı olan bedeni değildir. Çünkü ayrıca bir çocuğun da (ğulam) Hız. Meryem’e ilka edildiği ifade edilmektedir. Hibe edilen çocukla beraber Allah’ın ruhu ve kelimesi de Meryem’e ilka olundu ve böylece bu ilka yoluyla çocuğun tabiatına vahiy yerleştirilmiş oldu.

Çocuğun doğumu, yaşamı ve ölümü bizzat çocuk tarafından, Allah’ın yönlendirmesi ile “mübarek kıldım” şeklinde ifade ediliyor ve çocuk da bu duruma selam ediyor/emniyet diliyor. Çocuğun hayatı boyunca doğumundan ölümüne kadar bu

emniyeti ve mübarekliği de Cebrail yani Ruhü’l-Küds temin etmektedir. Ruhü’l-Küds’ün İsa’nın hayatını koruma altına alması, (eyyednahû biruhi’l-küds) Hız. İsa’nın hayatında hiçbir yanlış yapmamasının garantisi olarak anlaşılmalıdır.²⁶ Bütün peygamberler hakkında bu dünyada yaptıkları dolayısı ile Kur’an’da uyarılar yani davranışlarını düzenlemeleri uyarısı yapıldığı halde Hız. İsa için böyle bir uyarının bulunmaması manidardır.²⁷

Çocuk öyle bir peygamberdir ki kendisine emredilen dinî emirleri de (namaz ve zekat gibi) bizatihi zikrediyor. Böylece, “Allah bana peygamberlik ve kitap verdi” derken bu durumun yani peygamberlik ve kitabın bir hayal, geleceğe ait bir vaat olmadığını, bu durumun konuştuğu o çocukluk döneminde bizatihi gerçekleştirdiğini de ihsas etmiş olmaktadır.

Olayın bu şekilde anlaşılması, Hız. İsa’ya verilen vahyin Hız. Musa’ya verilen levhalar ve Hız. Peygamber’e Cebrail tarafından dikte ettirilen Kur’an metni gibi olmadığını bize göstermektedir. O bebeğin elinde, ne bir kalem ne de varak vardı. O tabiatında, yani henüz hiçbir şeyi tecrübe etmeden apriori/evveliyat olan bilgilerle konuşuyordu. Bu bilgilerinin kaynağının vahiy olduğunu söylemekle, aslında tabiatında bulunan bu bilgilerle yaşamasının kendi hayatının vahiy ile yönlendirildiğinin önemli bir göstergesi olduğunu ifade ediyoruz. Ancak bu vahiy metinsel olmadığı için üçüncü elden şahıslar tarafından kitap haline getirildiğinden üçüncü sınıf bir vahiy konumdadır. Üçüncü sınıf vahiy; kaynağı itibari ile ilahî, manaların beşer tecrübesine sunulması itibari ile beşerî sözler ve fiiliyattır.

■ HZ.İSA'NIN PEYGAMBERLİĞİ VE TEBLİĞİ

Hız.İsa, İncil’de kendisinin peygamber oluş sebebinin şöyle ifade etmektedir: Ben İsrailoğulları’nın kayıp

²² Kur’an, Meryem 19/31

²³ Kur’an, Meryem 19/33 Selam kelimesi ayrıca güven ve emniyette olmak anlamlarına geliyor ki bu emniyeti Hız. İsa’ya hayatı boyunca onu koruyup kollayan Ruhü’l Küds (Cebrail) temin etmektedir.

²⁴ Bkz.İbn Cerir et-Teberî, cilt, 3, s.406; Taberiye muhalif olarak, Fahrettin er-Razi’ye göre ise, “O bana kitap verdi” ifadesinin Hız. İsa’nın doğarken nebi olduğuna delalet ettiğini ve metnin zahiri manasının aynen kabul edilmesinin uygun olduğunu ifade eder. Razi, A.g.e.s.

²⁵ Kur’an, 19 Meryem / 12

²⁶ Şihâbuddin Mahmûd el-Âlûsî (ö.1270 h.), *Rûhu’l-Me’ânî*, Dâru’l-Kutubîl-İlmiyye, Beyrût 2001, I/317; Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur’an Dili, Matbaai Ebüzziya, İstanbul 1938, I/413.

²⁷ Bu hususla ilgili olarak Hız. Adem (a.s.) için bkz. Araf 7/11-17; 187-190; Taha 20/115-123; Bakara 2/30-39. Hız. Nuh (a.s.) için bkz. Hud 11/25-29. Hız. İbrahim (a.s.) için bkz. Bakara 2/260. Hız. Yusuf (a.s.) için bkz. Yusuf 12/42. Hız. Yunus (a.s.) için bkz. Kalem 68/48-50, Sâffât 37/139-148, Enbiya 21/87-88. Hız. Davud için bkz. Sad 38/17-40. Hız. Musa (a.s.) için bkz. Kasas 28/14-21. Hız. Peygamber (a.s.) için bkz. Abese 80/1-12.

koyunlarını toplamak üzere gönderildim.²⁸ Yani benim aslı görevim, Hz. Musa'nın tebliğ ettiği vahye uymayan İsrailoğullarını Musa'nın tebliğ ettiği dine yeniden döndürmektir.²⁹ Nitekim Kur'an-ı Kerim de bu durumu şu şekilde ifade etmektedir. "Tastik etmek üzere benden önce gelen Tevrat'ı ve yasak edilenlerin bir kısmını helal kılmak üzere ve size Rabbiniz'den bir mucize getirmiş bulunuyorum. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin."³⁰ Bu âyet ve Kur'an'daki başka atıfları da dikkate alacak olursak Hz. İsa'nın peygamberliğinin şartları şu şekilde tezahür etmektedir:

I. Tevrat'ı tasdik etmek

II. Tevrat şeriatındaki bazı hükümleri ilga etmek

III. Olağanüstü davranışlar ortaya koymak. Yani mucize göstermek. Bu mucizeler eldeki mevcut İncillerde ve özellikle Hıristiyanların apokrif olarak kabul ettikleri Çocukluk İncilleri³¹ ile Kur'an-ı Kerim'in muhtelif yerlerinde mevcuttur.

Hz. İsa (a.s) beşikte insanlarla konuşan, olgunluk çağında ise iyilerden kabul edilen bir şahıstır.³² Kendisine; Kitap, Hikmet, Tevrat ve İncil öğretilmiştir.³³ Bu âyetler Hz. İsa'nın hayatındaki umumî bir durumu anlatmaktadırlar. Kitap (muhtemelen Levh-i Mahfuz) hikmet (varlığını esasları), Tevrat ve İncil, Hz. İsa'ya mahsus ilahî bilginin niteliğinin tecrübe edileceği bir durum olarak söz konusu edilmektedir. Eğer öğretmekten (yuallimuhu), metinsel manada vahyin Hz. İsa'ya inzalını düşünecek olursak, o zaman Tevrat'ı da Allah'ın yeniden Hz. İsa'ya metinsel olarak inzal etmesi gerekir. Halbuki durum böyle değildir. Burada öğretmeden kasıt, tümel manada bu vahiylerden haberdar olunmasıdır.

Hz. İsa; "Peygamber olarak İsrailoğullarına gönderilecek ve onlara şöyle diyecek: Size Rabbi-

nizden bir mucize getirmiş bulunuyorum. Çamurdan kuş biçiminde bir şey yapacağım, içine üfleceğim, ölüleri dirilteceğim ve size evlerinizde ne biriktirdiklerinizi anlatacağım. Bunda gerçekten bir delil/bir işaret vardır; siz eğer inanırsanız."³⁴ Bu âyet, Hz. İsa'nın peygamber olmasının vasfının mucizeler getirmek olduğuna vurgudur. Özellikle İsa'nın peygamberliği, onun ortaya koyduğu bu olağanüstü davranışlarının bir neticesi gibidir. Çünkü sözden ve iyi örneklikten anlamayan bir topluluğu, mucizeleriyle aciz bırakarak, onları doğru yola döndürmeye çalışacaktır.

"Musa'ya Kitab'ı verdik, kendisinden sonra da birbiri ardınca peygamberler gönderdik. Meryemoğlu İsa'ya da apaçık deliller ve mucizeler verdik ve kendisini Cebrail ile (Ruhu'l-Küds) destekledik...³⁵ Hz. İsa'nın Allah ile olan bağı, ona mucizelerin verilmesi ve kendisinin Cebrail ile desteklenmesidir. Bu destek, yazılı bir metnin Hz. İsa'ya getirilişinden çok, Hz. İsa'nın Cebrail tarafından ilahî emirlere uygun tarzda bir hayatı yaşamasının desteklenmesidir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygambere, Ruhu'l-Küds'ün vahyi inzal ettiği ifade edilmektedir.³⁶ Her iki peygambere de gelen Cebrail yani Ruhu'l-Küds olmasına rağmen, birisinin (Hz. İsa) hayatını destekliyor diğere ise vahyi inzal ediyor. Çünkü birinde vahiy yaşanan hayattır, diğere ise vahiy; gaybe ve pratiğe yani hayata ait emirlerdir. Birisi yerel, diğere evrensel değerleri temsil etmektedir. Birinde ilahî metnin anlamının Cebrail tarafından ifadelendirilip tamamlanması var iken, diğere ilahî anlamın amelî olarak korunması vardır. Her ikisi de ilahî kaynaklıdır. Birinde metinsel korunma, Cebrail'in ifadeleriyle ilahî vahiy olarak tezahür eder iken, ikincisinde peygamberin (Hz. İsa'nın) hayatı yine Cebrail vasıtası ile ilahî vahyin pratiği olarak ortaya konmaktadır.

Hz. İsa (a.s.), Tevrat'taki bazı hükümlerin ilgası dışında tamamen Tevrat'a uygun ve ona göre hüküm veren bir peygamberdir.³⁷ Bu bağlamla bakıldığında Hz. İsa, resül olmaktan çok nebi konu-

²⁸ Matta 15/24

²⁹ Hz. İsa'nın mesajının yalnızca İsrailoğullarına yönelik olduğuna dair bkz. Şinasi Gündüz, Hıristiyanlık, İstanbul, 2.Bsm.2008, S.17,24.

³⁰ Kur'an, Ali İmran 3/50.

³¹ Çocukluk İncilleri için bkz. *The Apocryphal New Testaments, A Collection of Apocryphal Christian Literature in an English Translation*, J. K. Elliot, Clarendon Press, Oxford, 2005. Türkçe Apokrif İncil çevirileri için bkz. Diğer İnciller/Apokrif İnciller/ Metinler ve Tarihi Bilgiler, çev. Ekrem Sarıçioğlu, Isparta, 2005. Hz. İsa'nın Kur'an'da yer alan ve çamur olan kuşlar yapması ve diğer mucizelerinin anlatıları için bkz. *The Infancy of Gospel of Thomas, The Apocryphal New Testaments*, s. 75 v.d.

³² Kur'an, Ali İmran 3/46

³³ Kur'an, Ali İmran 3/48.

³⁴ Kur'an, Ali İmran 3/49

³⁵ Kur'an, Bakara 2/87

³⁶ Kur'an, Nahl 16/102

³⁷ Bkz. Kur'an, Maide 5/46,47; Ali İmran 2/49-51

munda görünmektedir. Hz. İsa annesini tezkiye ederken, kendisinin nebi olduğunu bizatihi ifade etmektedir.³⁸ Özellikle İsrailoğullarının ahlâkî zaafılarından dolayı, tebliği; onları doğru ve hak olan davranışlara yönlendirme noktasında yoğunlaşmaktadır. Bu da Tevrat ehli'nin eksikliklerinin giderilmesi için Hz. İsa'nın gönderildiği anlamına gelmektedir.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere Hz. İsa bu dünyadaki hayatı hususunda herhangi bir ikaza muhatap olmamasına rağmen kıyamet günü Allah'ın şu ifadelerine muhatap olacaktır:

“Allah, ey Meryem oğlu İsa! İnsanlara Allah'ı bırakıp da beni ve annemi iki ilah edinin, diye sen mi söyledin? Dediğinde Hz. İsa da (şöyle cevap verecek): Seni tenzih ederim! Hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer öyle bir söz söyledim ise sen muhakkak onu bilirsin. Sen benim içimde olanı bilirsin. Ama ben senin zatında olanı bilmem! Hiç şüphe yok ki, gaybları hakkıyla bilen sensin. Ben onlara, bana neyi emrettin ise ancak onu söyledim. Benim ve sizin Rabbiniz Allah'a kulluk edin, dedim. Ve aralarında bulunduğum müddetçe üzerlerinde gözcüydüm. Ne zaman ki beni aralarından aldın, üzerlerinde gözcü olarak yalnızca sen kaldın. Zaten sen her şeye şahitsin.”³⁹ Bu âyetlerde dikkat çekici husus, Hz. İsa'nın sorgulandığı bir hususta, “benden sonra ümmetime İncil'i bıraktım” tarzı söylemlerde bulunmamasıdır. Bu iddiamızın nedeni kendisinin o topluluktan ayrıldıktan sonra (Hz.İsa'nın ölümüyle), o topluluğu yalnızca Allah'ın gözettiğini ifade etmiş olmasıdır. Bunun yanında, insanlara ilahî bilgi olarak iletmiş şeylerin sözselleşmesi ve kendi içine (nefsine) ait söylemler olduğunu belirtmesi de dikkate değerdir.

ELDEKİ İNCİLLERE KUR'AN'IN REFERANSLARI

1. “İzlerine Meryem'in oğlu İsa'yı, kendinden önceki Tevrat'ı tasdikci olarak gönderdik. Ona da İncil'i verdik ki onda bir hidayet ve bir nur vardır. İncil'i önündeki Tevrat'ı tasdikci ve takva sahipleri

için bir vaaz ve irşad olarak indirdik.”⁴⁰ “İncil ehli de, Allah'ın onda indirdiği ahkâmla hükümsin. Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse, işte onlar fasıkların tâ kendileridir.”⁴¹

Hz. İsa'nın hayatının İncil olduğunun iddia edilip ortaya konması için İncil denen ve inzal edilmiş kitabın manasının ne olduğunun açıklıkla ortaya konması büyük önem arz etmektedir. Maide 46. âyette Hz. İsa'nın kendisinden önceki Tevrat'ı tasdik için gönderildiğinin ifade edilmesi, Hz. İsa'nın peygamberliği hususundaki konumu için önemli bir yer işgal etmektedir. Sonra İsa'ya verilen İncil'in yine Tevrat'ı tasdik ve takva sahipleri için de bir vaaz ve irşad kitabı olarak vasıflandırılması da önemlidir. Tevrat'ı tasdik noktasında Hz.İsa ile İncil aynileşmektedir. Bu âyette (Maide 46) İncil'in Hz. İsa'dan ayrı olan vasfı ise amele ve ahlaka yönelik olarak bu kitabın bir vaaz ve irşad içeriğine sahip olduğunun ifade edilmesidir. Vaaz ve irşad, amelî yani ahlâkî olarak tamamen pratiğe yönelik bir durumdur. Bu hususta metinsel ve metafiziksel içeriklerden çok, bireysel örneklikler daha fazla önem arz etmektedirler.

Maide 47. âyette ise, ehl-i İncil'in İncil'dekilerle hükmetmelerinin gerekliliğine atıf yapılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in nazil olduğu dönemlerde Hıristiyanların elinde bulunan İncil veya İnciller, bugün de mevcut olan İncillerdir. Bu İncillerin tamamı, buna Barnabas İncili de dahil olmak üzere, hepsinin içeriği Hz. İsa'nın hayatı, yani fiilleri ve sözlerini içeren ahlâkî ve dinî değer hükümleridir. Bu durumda, Kur'an'ın “İncille hükümsinler” ifadesinden ne anlamalıyız? Burada klasik eserlerimizde ifade edildiği üzere ve fakat tarihen hiçbir zaman varolmamış, ancak metinleri bizzat Cebrail tarafından dikte ettirilen Tevrat ve Kur'an gibi Müslümanların kabul ettiği bir İncil'den mi bahsedilmektedir, yoksa Kur'an-ı Kerim bazı hususları tahrif edilmiş olsa bile elde mevcut İncilleri mi kast etmektedir? Birinci anlayış her ne kadar Müslümanların ekserisi tarafından kabul görmüş olsa da biz aynı kanaatte değiliz. Bize göre ve Kur'an-ı Kerim'den anladığımız kadarıyla ikinci anlayış daha

³⁸ Bkz. Kur'an, Meryem 19/30

³⁹ Kur'an, Maide 5/116-117

⁴⁰ Kur'an, Maide 5/46

⁴¹ Kur'an, Maide 5/47

tutarlı ve gerçeklere uygun düşmektedir. Çünkü Kur'an'ın Hıristiyanları muhayyel bir metinle amel etmeye çağırması hakikatle ve mantıksal tutarlılıkla örtüşmediği gibi adil bir durum da değildir.

Kur'an-ı Kerim, Hıristiyanların İncil'le amel etmelerini istemektedir. Ancak Müslümanların ekserisinin anladığı anlamda elde bir İnci metni bulunmamaktadır. Ya Kur'an muhayyel, gerçek dışı bir şeyden bahsetmektedir ya da tahrif edilmiş olsalar bile İncil denince elde mevcut İncilleri anlamak durumundayız. Çünkü Hıristiyanların elinde, kendisi ile, o an için, yani Kur'an'ın nazil olduğu zaman için, amel edilecek eldeki İncillerden başka malzeme bulunmamaktadır. Bununla beraber şöyle muhtemel bir soru sorulabilir: Kur'an kendisi biza-tihî nazil olup var iken, neden insanların başka bir kitapla hükmetmelerini istesin? Kur'an'ın ilginç yaklaşımlarından birisi; her kim neye inanıyor ise ona göre amel etmelidir. Örneğin; Yahudiler, Hz. Peygamberden kendi aralarındaki bir sorun sebebiyle İslâmî çözüm isterler. Kur'an ise onlara; "ellerinde Tevrat olduğu halde senden hüküm mü istiyorlar"⁴² diyerek Yahudileri kendi içlerindeki tutarsızlıklarına atıf yaparak eleştirir. Yine Hıristiyanlardan bahsederken; "onlara ruhbanlık emredilmediği halde onu icat ettiklerini ve fakat ona da uymadıklarını"⁴³ söyleyerek onların da bir tutarsızlık içerisinde olduklarını ifade etmiştir. Kur'an; kim neye inanıyor ise ona göre amel etmeyi, insanların tutarlı ve şahsiyetli olmaları açısından önemsemektedir. Bu nedenle de Hıristiyan ve Yahudilere, eğer Yahudi ve Hıristiyan kalıyorlarsa, hiç olmazsa kendileri ile tutarlı olmalarını onlardan beklemektedir.

2. "Dediler ki; ey kavmim! Biz bir Kitap dinledik. Musa'dan sonra indirilmiş olup önceki kitapları tasdik ediyor. Hakka ve doğru yola hidayet ediyor."⁴⁴ Bu âyette dikkat çekici husus, cinlerin Kur'an'ı dinlerken bu Kitab'ın Musa'dan (Tevrat'tan) sonra indirilmiş bir kitap olduğunu zikrettikleri halde Tevrat'tan sonra indirilen İncil'den bahsetmemiş olmalarıdır. Cinler, Tevrat'ı ve

Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye yönlendikleri/yönlendirildikleri halde, neden İncil'i dinlemeye yönlendirilmediler?

Kanaatimizce elde (tahrif edilmiş olsa da) Tevrat ve Kur'an metinleri mesabesinde ilahi vahiy metinsel manada koruyan/oluşturan bir kitap olmadığı için onu dinleme ihtimalleri de bulunmuyordu.

3. "Onlar (Kitab Ehli), Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirileni doğru tutsalardı (ekamû), şüphesiz hem üstlerinden, hem ayaklarının altlarından yiyeceklerdi. Evet onlardan mutedil bir ümmet var. Fakat onlardan çoğu ne fena iş yapmaktadırlar."⁴⁵ İncil veya Tevrat tahrif edilmiş olsa da Kur'an-ı Kerim, elde mevcut olan İncillere atıf yaparak Hıristiyanları ehl-i kitap kategorisine sokmaktadır. Ayetin metninden anlaşılan, sapkınlığa düşenler; İncil'e göre hayatlarını sürdürmeyenlerdir. Kur'an'ın atıf yaptığı İnciller de bilindiği üzere Hz. İsa'nın hayatı olan mevcut İncillerdir. Âyetten muhtemel bir yorum da şu olabilir: İncile uymayanlar, sapkınlığa düşenlerdir. Ancak onlardan mutedil bir ümmet de var. Acaba mutedil ümmet dört İncil'e inananlar, "çoğu ise ne fena iş yapmaktadır" ifadesinde ise teslisi öneren Pavlus v.b. metinlere inananlar olabilir mi?⁴⁶

"De ki, Ey Ehl-i Kitap! Siz Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirileni takip etmedikçe, hiçbir şey (hakikat) üzerinde değilsiniz. Yemin olsun! Sana Rabbinden indirilen onlardan birçoğunun azgınlığını ve küfrünü artıracaktır. O halde kafirlere acıma."⁴⁷ Enteresandır ki, Ehl-i Kitap'ın azgınlığını artıran, Peygambere indirilen vahiydir! Bu azgınlıkların Tevrat'ı ve İncil'i takip etmeyenler olması ise ilginçtir.

"Yahudilerden bir kısmı, kitabın (Tevrat'ın) manalarını oluşturan kelimeleri konumlarından söküp alarak, Kitab'ı tahrif ediyorlar..."⁴⁸ Kur'an-ı

⁴⁵ Kur'an, Maide 5/66

⁴⁶ Bununla beraber, Kur'an'daki Nasara nitelemesi ve buradan hareketle Kur'an'ın Hıristiyanları ehl-i kitap sayması kayda değerdir. Böylece Ehl-i kitap nitelemesi Katolik Hıristiyanlığının değil Yahudi Hıristiyanlığının adıdır. Bkz. François De Blois, *The Religious Vocabulary of Christianity and of Islam*, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London, vol: 65, No: 1 2002, s. 13,16.

⁴⁷ Kur'an, Maide 5/68

⁴⁸ Kur'an, Nisa 4/46

⁴² Kur'an, Maide 5/43

⁴³ Kur'an Hadid 57/27

⁴⁴ Kur'an, Ahkaf 46/30

Kerim, kitaplarını tahrif ediciler olarak yalnızca Yahudileri zikretmektedir. Bu konuda yani metinsel manada vahyi tahrif edenler olarak Hıristiyanlar için herhangi bir atıf Kur'an'da bulunmamaktadır. Çünkü Hıristiyanlara tahrif edecekleri somut bir kitap verilmiş değildir. İnciller, Hz. İsa'nın hayatının anlatımı olarak siredir.

Genel bir mukayese olarak İncillerin, Müslümanlıktaki hadis külliyatı gibi olduğu kabul görse de ilk dört İncil'i ve Hz. Peygambere atfedilen hadis külliyatını okuyanlar içerik benzerlikleri görseler de İncil'deki materyalin hadis külliyatına nispetle çok az konuyu içerdiğini göreceklerdir. İnciller, özellikle Hz. İsa'nın bireysel mucizeleri ve bazı konulardaki sözleri ile sınırlıdır. Ancak Hz. Peygamberin söz ve fiillerinin, mucizeler hariç, daha kapsamlı olduğu aşikardır.

4. Kur'an-ı Kerim, kendisinden önceki kitaplara atıflar yaparak orada olanların Kur'an'da da olduğunu ifade ederek, ilahi bilginin sürekliliğini, kaynağının aynılığını ispat eder ve bu hususu destekler. Tevratla ilgili çokça atıf olmasına rağmen, İncil'le ilgili atıflar çok sınırlıdır. Bunlardan tikel bir durumu anlatan Fetih süresindeki ayet şöyledir:

"...İncildeki vasıfları da şudur. O müminler bir ekine benzerler ki, filizlerini çıkarmış ve kuvvetlendirmiştir. Sonra kalınlaşmış, derken gövdesi üzerinde doğrulmuş (ürünü kalıcı ve çok olduğu için) çiftçilerin hoşuna gider..."⁴⁹ Bu benzetmenin -mana olarak- aynıyle İncillerde bulunması ilginçtir. Ki bu İnciller yukarıda da müteaddit defalar ifade ettiğimiz üzere eldeki, Hz. İsa'nın hayatını anlatan İncillerdir.

"...İsa evden çıktı, gidip gölün kıyısında oturdu. Çevresinde öyle büyük bir kalabalık toplandı ki, kendisi bir kayığa binip oturdu. Bütün kalabalık kıyıda duruyordu. İsa onlara benzetmelerle birçok şeyler anlattı. Bakın dedi: " çiftçinin biri tohum ekmeye çıkmış. Ektiği tohumlardan kimi yol kenarına düşmüş. Kuşlar gelip bunları yemiştir. Kimi toprağı az olan kayalık yerlere düşmüş. Toprak derin olmadığından hemen filizlenmişler. Ne var ki, güneş doğunca kavrulmuşlar, kök salama-

dıkları için kuruyup gitmişler. Kimi de dikenler arasına düşmüş. Dikenler büyümüş filizleri boğmuş. Kimi ise iyi toprağı düşmüş. Bazısı yüz, bazısı altmış, bazısı da otuz kat ürün vermiş. Kulağı olan dinlesin! Öğrencileri gelip İsa'ya, onlara neden benzetmelerle sesleniyorsun? diye sordular..." Ve Hz. İsa öğrencilerine bu benzetmeleri açıkladı:

"Şimdi ikinciyle ilgili benzetmeyi siz dinleyin. Her kim Göksel Egemenlikle ilgili sözü işitir de anlamazsa, şeytan gelir, onun yüreğine ekileni söker götürür. Yol kenarına ekilen tohum işte budur. Kayalık yerlere ekilen ise işittiği sözü hemen sevinçle kabul eden, ancak kök salmadığı için ancak bir süre dayanan kişidir. Böyle biri, Tanrı sözünden dolayı sıkıntı ya da zulme uğrayınca hemen sendeleyip düşer. Dikenler arasında ekilen de şudur: sözü işitir, ama dünyevî kaygılar ve zenginliğin aldatıcılığı sözü boğar ve ürün vermesini engeller.

İyi toprağı ekilen tohum ise, sözü işitip anlayan birine benzer. Böylesi elbette ürün verir. Kimi yüz, kimi altmış ve kimi de otuz kat."⁵⁰

EHL-İ KİTAP

"Ey iman edenler, eğer kitap verilenlerden bir zümreye uyarsanız, inandıktan sonra, sizi kafir olmaya döndürürler."⁵¹ Ehl-i Kitap demek, hepsinin tevhit ehli veya Müslüman olması demek değildir. Ehl-i Kitap, her ne kadar kitaba muhatap olsa da Kur'an onların büyük çoğunluğunun inkâr içerisinde olduklarını ifade etmektedir.

"Yine de onların hepsi bir değildir. Kitap verilenlerden ibadete sarılmış, gece vakitlerinde Allah'ın âyetlerini okuyan, secdeye kapananlar var."⁵² Ehl-i Kitap tabiri tümel bir ifadedir. Bir yerde din-den saptıranlar olarak itham edilirlerken, başka yerlerde⁵³ ise onlardan müminler, ibadet edenler ve emanete riayet edenler⁵⁴ olarak bahsedilmektedir. Bu âyetlerde, ellerindeki kitapların yanlışlığından çok doğruluğuna (Allah'ın âyetlerini okuyan) atıflar yapılmakta ve Ehl-i Kitaptan kendi kitabına

⁵⁰ Matta,13.Bölüm, Tohum Benzetmesi, İncil (Türkçe) Yeni Yaşam Yayınları, 1991, İstanbul, Sh:29-31

⁵¹ Kur'an, Ali İmran 3/100

⁵² Kur'an, Ali İmran 3/113

⁵³ Kur'an, Ali İmran 3/110-113

⁵⁴ Kur'an, Ali İmran 3/75

⁴⁹ Kur'an, Fetih 48/29

uyan bazı bireylerin, bireysel iyi davranışlarına işaret edilmektedir.

“De ki, ey Ehl-i Kitap! Bizimle sizin aranızda müsavî (ortak) bir kelimeye gelin. “Allah’tan başkasına tapmayalım. Ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah’ı bırakıp da birbirimizi rabler edinmeyelim...”⁵⁵

Bu âyet, Allah’a inanma/iman etme noktasında ehli kitap ile Müslümanların müsavî (eşit) olduğunu ifade etmektedir. Allah’a ortaklar kabul etmek ise, Müslümanlar ile Ehl-i Kitap arasındaki anlaşmazlığın temelini oluşturmaktadır. Eğer İsevîler, teslis v.b. şirk olan hususlardan vazgeçerlerse Müslümanlar ile ittifak etmiş sayılmaktadırlar. İsevîlerin ehli-i kitaplığı, kitaplarının varlığına yani Hz. İsa’nın hayatını içeren metinlere sahip olmaları dolayısı ile Ehl-i Kitap olmaları onların Müslüman oldukları manasına gelmemektedir. Bunun yanında, “birbirimizi rabler (Tanrılar) edinmeyelim” ifadeleri ise ister Hz. İsa isterse bir başka kimse olsun, insanın rab olamayacağı gerçeğinin özellikle Hıristiyanlara hatırlatılmasıdır.

“Biz Hıristiyanız! diyenlerden de sağlam söz almıştık. Onlar da uyarıldıkları halde hakikatlerden hisse almayı unuturlar. Biz de aralarına, kıyamete kadar sürüp gidecek kin ve düşmanlık soktuk. Allah onlara ne işler yapar olduklarını haber vermektedir.”⁵⁶

Hıristiyan mezheplerinin her birinin kendisini müstakil bir din gibi algılayıp, diğer Hıristiyan mezheplerini din dışı görüp, gerektiğinde o mezhep sahipleriyle savaşmaları bunun ilginç örneğini teşkil etmektedir. Çünkü Hıristiyanların çoğu İncil’e tabi olmaktan ziyade tarih içinde İncil’in önüne geçen Pavlus mektupları ve kilise babalarının din yorumlarına din olarak inanmaktadırlar. Bunun neticesi olarak, asgari düzeyde birbirleriyle anlaşacakları ilahî bir metne dahi sahip olmamaları nedeniyle ihtilafları çok büyüktür ve çözümü de yoktur. Eğer Hıristiyanlar, İsa İncillerine inanmış olsalardı, bu kadar mezhepsel ayrılığa düşmeyebilirlerdi.

“Ey ehl-i kitab! Dininizde taşkınlık yapmayın. Allah’a karşı haktan başkasını söylemeyin. Sadece hakkı söyleyin. Mesih-İsa Meryem oğlu-sadece Allah’ın peygamberi, Meryem’e bıraktığı bir kelimesi ve Allah’tan bir ruhtur. Artık Allah’a ve peygamberine iman edin de Allah üçtür demeyin. Sizin için hayırlı olmak üzere vazgeçin. Allah, ancak bir tek ilahdır, çocuğu olmaktan münezzehtir...”⁵⁷

Kur’an-ı Kerim Hz. İsa hakkında vermiş olduğu bilgiler doğrultusunda, onu nasıl tanımamız gerektiğini bize öğretmektedir. Şöyle ki;

Hz. İsa bir peygamberdir. Allah’ın kelimesidir. Allah’tan bir ruhtur. Onun böyle olması sizi (yani Hıristiyanları ve diğer inananları) onun hakkında o ilahdır veya o bu nitelikleri ile Allah’ın (hâşâ) oğludur zehabına götürmesin. Bu hususlarda dikkatli olun. Başka bir şekilde bakacak olur isek, onun Allah’ın kelimesi (vahyi), ondan bir ruh olması İsa’nın Tanrı olduğu manasına gelmez. Özellikle İsa’ya özgü olan bu özelliklere vurgu yapılmasında ve bu hususlarda dikkatli olunmasının istenmesinde, bu özelliklere sahip bir varlık hakkında insanların yanlış düşülebilmelerinin mümkün olabileceğine ve bu hususlara dikkat edilmesi gerektiğine işaret vardır.

“Yahudiler de Hıristiyanlar da sen onların dine uyuncaya kadar senden asla hoşnut olmayacaklardır.”⁵⁸

Değer olarak Müslümanlar için Yahudiler ile Hıristiyanlar arasında hiçbir fark yoktur. Kur’an’ın ifadesi ile onları memnun etmek ancak onların dinlerine tabi olmakla mümkün görünmektedir. Müslüman kalındıkça ne Yahudiler ve ne de Hıristiyanların Müslümanlardan razı/memnun olmaları, Müslümanları dost kabul etmeleri mümkün gözükmemektedir. Onların Müslümanlardan razı olmamaları, bizim onlar hakkında gerçek olmayan şeyler söylememizi gerektirmez. Biz, bizim inancımızı belirleyen Kur’an’a göre kendimizi konumlandırdığımız gibi Yahudi ve Hıristiyanları da yine Kur’an’a göre konumlandırmak mecburiyetindeyiz.

⁵⁵ Kur’an, Ali İmran 3/64

⁵⁶ Kur’an, Maide 5/14

⁵⁷ Kur’an, Nisa 4/171

⁵⁸ Kur’an, Bakara 2/120

“Muhakkak ki Allah için üçüncüsüdür diyenler kâfir oldu. Oysa bir tek ilahı başka ilah yoktur.”⁵⁹ Kur'an, Allah'a şirk koşulmasını asla kabul etmez. Daha önce de değindiğimiz üzere, müslümanlar ile Hıristiyanlar arasında eşitliği bozan temel husus budur.

“Mesih, hiçbir zaman Allah'ın kulu olmaktan çekinmez. Allah'a yakın melekler de çekinmezler. Kim Allah'a kulluktan çekinir de büyüklenirse bilsin ki O, hepsini huzurunda toplayacaktır.”⁶⁰

“İman edenler, Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sâbîiler, bunlardan her kim Allah'a ve ahiret gününe iman eder de, yararlı işler (amel-i sâlih) yaparsa bunların Rableri yanında mükafatları vardır. Hem onlara hiçbir korku da yoktur. Onlar mahzun olacak da değiller.”⁶¹

Bu âyet, bir kişinin mümin olmasının yeter şartı olarak.

1. Allah'a (birliğine) inanma

2. Ahiret gününe inanma

3. Hayırlı işler yapmayı dile getirmektedir, ancak hayırlı işlerden kastın ne olduğu açık değildir.

Burada iki husus göz önüne alınabilir. Bunlardan birincisi din mensubunun kendi inançlarının sunduğu değerlere göre amelde bulunması veya bireyin içerisinde yaşadığı toplumun faziletlerine göre davranışta bulunmasıdır. Yukarıdaki üç şart ahirette kurtuluşa ermek için asgari yeter şart olarak Kur'an tarafından öncelenmiştir.

SONUÇ

Hz.İsa'nın hayatı neden vahiydir? Şeklindeki bir soruya söyle cevap vereceğimizi düşünüyorum:

1. Hz.Meryem'e gelen ve ona çocuğu bedensel olarak ğulam; kelime ve ruh olarak da vahiy diye müjdeleyen melek, vahiy meleği olan Cebrail'dir. Eğer Meryem'e ilka edilen “kelime ve ruh” vahiy değilse Cebrail'in Meryem'in yanında ne işi olabilir?

2. Cebrail, Meryem'e kelime ve ruh ilka etmiştir. Özellikle “kelime” Kur'an'da her halükarda ilahi bilgi ve vahiy anlamlarına gelmektedir.⁶²

3. Henüz doğmuş olan çocuk, kendisinin doğumunun, hayatının ve ölümünün mübarek kıldığını ifade etmektedir. Bu ifadelerden çocuğun hayatının ilahi koruma altında olduğunu anlamaktayız. Bunu da yine vahiy meleği olan Cebrail yapmaktadır (ve eyyednahu bi-ruhi'l- kuds). Cebrail, ilahi vahiy Hz. Peygambere dikte ettirerek orada ilahi anlamları taşıyan kelime ve ifadelerin bozulmamasını temin etmekteydi. Aynı şekilde yine Cebrail, Hz.İsa'nın hayatını koruma altına alarak, Hz.İsa'nın fiillerinden ve sözlerinden zuhur edecek ilahi anlamları da yine koruma altına almış olmaktadır.

4. Henüz doğmuş olan Hz.İsa, “kendisine kitap verildiğini ve kendisine namaz ve zekatın emredildiğini” ifade etmektedir. Henüz doğmuş çocuğun elinde bizim anladığımız anlamda bir kitap yoktur. Ancak çocuk kendisine bir kitabın verildiğinden bahsediyor ve kitabın içeriğinden de bizlere haber veriyor. Bu durumda Hz.İsa'nın kitabının; kalbine veya zihnine nakşolunan ilahi bilgiler şeklinde olduğunu düşünmekteyiz.

5. Hz.İsa'nın Yahudilere gönderilen bir peygamber olması ve asli görevinin de Yahudileri ahlaklı olmaya çağırmak olduğunu ifade etmesi, Hz.İsa'ya bir dinin; itikat, muamelat ve ahlaka ilişkin bütüncül bir vahyin verilmemesini ortaya koymaktadır. Onun asli görevi; ahlaki erdemleri Yahudilere hatırlatmak ve onlara bu hususta örneklik etmektir. Bu noktada ilahi ahlaki emirler, Hz.İsa'nın hayatıyla varlık alanına çıkmaktadır.

6. Ayrıca bu makale içerisinde Kur'an'ın İncil referansları ise bizi - bazı hususları tahrif edilmiş olsa da- İncil'in bu haliyle ilahi kitap olduğu düşüncesine götürmektedir. Çünkü yerinde de ifade edildiği üzere Kur'an, İncil'e atıflar yaparken o gün Hıristiyanların elinde olan İnciller bugün de bildiğimiz gibi Hz.İsa'nın hayatını anlatan İncillerdir. Müslümanların teorik olarak düşündükleri, Kur'an

⁵⁹ Kur'an, Maide 5/73

⁶⁰ Kur'an, Nisa 4/172

⁶¹ Kur'an, Bakara 2/62

⁶² Bkz. Kur'an:2/253; 5/110; 6/34,115; 8/7; 39/19,71; 10/19,64,110; 18/27; 20/129; 41/45; 42/14; 18/109; 31/27; 40/15

tarzı/benzeri bir metin o gün de Hıristiyanların elinde bulunmuyordu.

7. Bu makaleye Ehl-i Kitap bölümünün dahil edilmesi ise, konu ile uzak gibi gözüke de bizim açımızdan büyük bir boşluğu dolduracak niteliktedir. Şöyle ki; bizim kastettiğimiz İnciller (Gospel) doğrudan Hz.İsa'nın hayatını anlatan İncillerdir. Yeni Ahit olarak bilinen Aziz Paul'un ve diğer kilise babalarının mektuplarını da içeren

İnciller ise bizim anlatımımıza konu değildir. Yerinde de ifade ettiğimiz üzere bugünkü Hristiyanlık; dört İncil'den çok kilise azizlerinin söylediklerini vahiy olarak kabul edenlerdir ki, Kur'an bağlamında bunlar ehl-i kitap değildirler. Bize göre; Kur'an'ın kabul ettiği ehl-i kitap Hıristiyanlar, dört İncili kabul edenlerdir. Bizim "Hz.İsa'nın hayatı vahiydir", anlayışımızın temeli dört İncil ile sınırlıdır.